

Léto

To letošní nezačalo úplně nejšťastněji. Ale každý čas je časem ztrát i časem zisků. A změnit to ani nepůjde.

A nakonec, to naše bylo provoněno dívčím smíchem a lehkou nervozitou našich žen.

Ale byli jsme v tom nevinně.

Opravdu.

Kdo to mohl tušit, že zájem o studium českého jazyka a literatury budou mít v zahraničí především ženy?

Nejsme přece jasnovidci.

Pravda, vzpomínky na univerzitní studia a tehdejší vzájemný poměr ženy vs. muži mohl ledascos napovědět, ale také nemusel... Taky se mohlo něco ve společnosti změnit a společenské vědy mohly získat na popularitě i mezi muži.

No, nestalo se tak.

Když jsme před lety po třech uspořádaných překladatelských táborech s akcí skončili, myslel jsem si, že někdo s něčím podobným bude pokračovat, ale my že už to nebudeme. Ale nenašel se nikdo.

Na druhou stranu se stále znova a znova někdo ozýval, jestli se akce bude ještě konat. A tak oslabení silným pivem a možná i unavení a oslepení letním sluncem odrážejícím se od hladiny Bečvy, řekli jsme si vloni navzdory všem pochybnostem v meziříčském Přístavu: jdeme do toho.

Ano, obavy byly. Přece jen, vzpomínky na předchozí tři ročníky byly dobré, ale uplynulo pět let, celkem dlouhá doba. A do stejné řeky dvakrát nevkročíš. Naštěstí díky novému místu, které znamenalo vůči předchozím spartánským podmínkám posun ke komfortu, a podpoře dřívějších aktérů se návrat snad podařil.

Sami se můžete přesvědčit, že tábor byl převážně pracovní a snad i pár užitečných informací najdete na jeho stránkách (<http://prekladatelsky-tabor.kotrla.com/>).

Tak příští rok možná znovu? Uvidíme.

Léto, je mi líto, že jsi už bylo, ale budeš zas.

Pavel Kotrla

aluze.cz

revue pro literaturu, filozofii a jiné

<http://aluze.cz>

Obsah:

úvodník

Pavel Kotrla: Léto__2

próza

Lukáš Berný: V parku u kostela__4_8

Daniel Rušar: Vyplivuješ kosti__16_17

poezie

Leopold F. Němec: * * * __14_15

Daniela Olejníková: * * * __23

překlady

Adin Ljuca: * * * __21_22

rozhovor

Martin Škabraha: Rozhovor s Annou
Wetlinskou o literatuře, galantnos-
ti a ztracenosti v překladu__9_13

jen tak

Jakub Chrobák: Jen tak__17_18

listárna

Jakub Chrobák: Neodeslaný dopis__18_21

recenze

Michèle Baladránová: Souboj
básníků__24_25

Dalibor Malina: Kdo to pozoruje barevné
rybky tam na druhé straně?__26_29

Zuzana Kůrová: Zakleté komnaty Petera
Stamma__29_31

Kontaktní adresy:

Pavel Kotrla	Knihkupectví Malina
Bystřička 267	Dolní náměstí 344
756 24	755 01 Vsetín
http://kotrla.com	tel.: 571 419 531
pavel@kotrla.com	knihkup@vsnet.cz

TEXTY, literární čtvrtletník, číslo 55, ročník XV.,
šéfredaktor: Pavel Kotrla, vydavatel: Knihkupectví Malina,
redakce: Jiří Hrabal, Jakub Chrobák, René Kočík,

Dalibor Malina, Martin Škabraha, Martin Lukáš;

redakční rada: Jakub Grombíř, Tomáš Vašut;

registrace MK ČR E 13264, ISSN 1804-977X

internetová adresa: <http://texty.kotrla.com>

(<http://www.inext.cz/texty>)

Nevyžádané texty nevracíme ani neelektorujeme.

LUKÁŠ BERNÝ

V parku u kostela

Pes agresivně štěkal, jak jsem šel kolem plotu, lezlo mi to na nervy. Starý vlčák, už měl šediny na čumáku, ale štěkal v jednom kuse nepochybně na kohokoliv, kdo se objevil na druhé straně plotu. Monika už seděla na lavičce v parčíku, kde jsme měli sraz, a kreslila si rychlou skicu barokního kostelíku, který stál po levé straně, samotný park tvořilo pár laviček a malé prostranství s prořídou trávou, co tak často sloužilo jako psí záchod, že už se majitelé psů ani neobtěžovali výkaly sbírat. Bokem vedle kostela stála socha nějakého svatého. Když se pes konečně smířil s tím, že na lavičce zůstaneme sedět i přes jeho výhružky, lehl si k brance a čekal na další oběť. Monika mě vytáhla z práce před polední pauzou, protože měla, jak říkala, takový „problém s jedním profesůrkem“. V rychlosti ho na mě vysypala.

„Tak mi řekni, co mám jako dělat... já nevím.“

„To moc řešíš, dyť o nic nejde,“ uklidňoval jsem ji.

„O nic nejde? Jako promiň?“

„No tak co se stalo? Políbili jste se. Bum. A co?“

„No já vim. A co. A nic.“

„No tak copak s ním chceš chodit?“

„Nechci s ním chodit,“ odpověděla pevně.

„Tak to prostě nech bejt.“

„Nemůžu to nechat bejt, musím se k tomu nějak postavit.“

„Nemusíš se stavět vůbec k ničemu.“

„Von mi napsal takovou smsku, jak se mu to líbilo.“

„A?“

„No co ,a‘, odpověděla jsem, že se mi to taky líbilo.“

„Pane na nebi, Mončičáku!“ žasnul jsem.

„Co?“

„Tak si musíš ujasnit, co chceš. Když mu budeš psát takový smsky, tak je jasný, že mu sypeš další ty, jako... že se s ním chceš vidět a zopakovat to. Nesmíš psát buď nic, a nebo jasně vymezit pole, kde je tvůj taneční prostor a kde jeho taneční prostor,“ parafrázoval jsem její oblíbený film.

„Tak já vim, že jo. Ale jako ono to bylo dobrý. Jen prostě nevím, co s ním teď dělat.“

Pes za plotem se líně zvednul, přešel

ke schodům do domu, kde měl misku s vodou. Slunce neúprosně hrálo už teď v půl dvanácté.

„Ach jo.“

„Tak si s ním dej ještě jedno rande a ujasníš si to,“ ustoupil jsem.

„Když ...co když to zase skončí takhle?“

„Když to zase skončí takhle, tak zjistíš, že buď chceš, aby to tak končilo častěj, nebo nechceš.“

„Nechci! Jako je to můj profesor, nemůžu si s ním začít.“

„No já mám dojem, že sis s ním maličko už začala, já nevím, oprav mě, já žádnou profesorku nelíbal, tak nevím.“

„Ty jsi pitomej, Tomy.“

„Probůh, neříkej mi tak.“ Monika po vzoru amerických seriálů ráda zkracovala jména do poangličtělých zkratek. Já jí říkal Mony, ale když jsem jí chtěl zlobit, tak Mončičák.

„Já nevím, co mám dělat.“

„Já bych řek, že bys to měla utnout. A nebo s ním jdi ještě na to jedno rande a uvidíš, to vycejtíš, jak se to tváří.“

„Ty jo, vycejtila jsem různé věci hned, měl ho jak šutr.“

„Proboha, Mony, von ho měl venku?“

„Nééé! Ale tak jako jsme se k sobě přitiskli, že jo, tak to cejtíš.“

„Kolik mu je?“

„Tak nějak jako tobě asi, třicet, možná víc.“

„Děkuju pěkně,“ řekl jsem, bylo mi osmadvacet, jí o šest méně. „Ale no tak dobrý, to je koneckonců jasný, že mu stál, to by snad bylo divný, kdyby ne, když už se s ním líbá taková kočka, ne?“ lichotil jsem jí. Zasmála se.

„No vid', to bych mu dala, kdyby se mu nepostavil.“

„To bys mu právě nedala,“ zlehčoval jsem.

„Ty jsi blbej,“ smála se. „Mám tě ráda,“ objala mě. Ach ty seriály, ve všech seriálech se všichni kamarádi v jednom kuse objímají.

Pes znovu vyskočil, podél plotu šel pomalým krokem nějaký opilec a vlčák z něj mohl dostat amok. Jestli bude ještě chvíli takhle vyvádět, dostane infarkt, napadlo mě a tak trošku proti mé vůli mi hlavou projelo, že by to vlastně nebylo špatné.

Problém Moniky byl, že koketovala skoro s každým, a myslím, k její škodě, že si to snad ani neuvědomovala. Nebo spíš nemyslela na to, kam jí to může dovést. Byla ve věcech vztahů dost nepraktická, ačkoliv nebyla hloupá, měla úžasný rozhled v historii a uměla skvěle malovat,

hlavně budovy, kostely, sochy, měla dokonalý cit pro detail kresby, až jsem nechápal, jak člověk, s takovým citem pro maličkost dokáže tak nemít cit pro věci mezi dvěma lidmi.

„Tak myslíš, že mu mám odepsat?“

„Vždyť už jsi mu odepsala, ne?“

„No na tu první smsku, pak ještě psal, že bychom se mohli zase vidět. Mimo školu.“

„Teda ten je chycenej na plný koule.“

„Tomy!“

„Co?“

„No nebud' sprostěj.“

„Cože? Ale tak jsem to nemyslel. To nebylo sprostý.“

„Hm... Myslíš, že je?“ ujišťovala se.

„Nemyslím, to je přeci evidentní.“

„Asi je, já vim.“

Pes štěkal, opilec nás minul, na vteřinku jsem se mu podíval do tváře, měl nepřítomný výraz a díval se kamsi skrze nás.

„Hele, to je o hubu, s profesorem, já bych se na to přece jen spíš vykašlal, být tebou.“

„Já vim, no. Ale jako zase mě to láká. Víš co, je to takový zakázaný ovoce trochu.“

„To je mi jasný,“ byl jsem rád, že to řekla nahlas.

Ten obličej přeci znám, proletělo mi najednou hlavou, znovu jsem se na muže podíval. Samozřejmě! Byl to můj profesor literatury z vysoký, kde jsem pár let studoval, ale nakonec jsem tam odsud odešel ještě před koncem. Školné bylo na soukromé škole drahé, ačkoliv začínala a mnoho předmětů nemělo velkou úroveň. Bezkonkurenčně nejlepší ale byly literární semináře právě s tímhle profesorem. Měl jsem okno se jménem, ani za nic jsem si nemohl vzpomenout, jak se jmenuje. Prohlédl jsem si ho pořádně, jasně že to nebyl nějaký vagabund, dělal to jen první dojem, pomalá chůze, oblek ošuntělý, sepraný, ale ne špinavý, podtrhoval to ten podivně prázdný pohled, vypadal opile, ale možná jen působil, možná jsem se pletl, byl to hrozně smutný pohled.

„Spát s ním nebudu, nejsem blázen, ale to flirtování mě baví, je takovej sladkej. A fakt pěkně líbá.“

„Já ti rozumím, ale aby se ti to nevymklo. Jemu se to evidentně už vymklo.“

„No krapet asi jo,“ zahihňala se.

„Ty jsi éro, Mončičáku.“

Strčila do mě a na oko uraženě řekla, ať jí tak neříkám, nebo začne s mým oblíbeným Tomym.

Odpovídal jsem spíš automaticky, musel

jsem myslet na profesora. Kamarád Jirka, se kterým jsem chodil právě na jeho literární semináře, mi jednou říkal, že ze školy odešel. Tehdy mě to překvapilo, já už na škole nebyl, ale Jirka ji nakonec dodělal. „Říká se, že chlastá první ligu,“ povídal tehdy, ale nevěřil jsem mu. Profesor byl elegantní, nosil decentní, ale prvotřídní obleky, pozlacené hodinky na řetízku jak za první republiky, vždy stoprocentně upravený, připravený na hodinu, mluvil rozvážně, pomalu, ale psali jsme si každé slovo. On byl tím typem profesora, na jehož semináře jsme se připravovali sami od sebe už jen proto, že jsme před ním nechtěli vypadat jako blbci. Byl zkrátka třída. Že by pil, to mi nešlo na rozum a Jirkovi jsem to nevěřil. „To budou kecy,“ říkal jsem, „spíš ho vyšachoval z místa nějaký kamarádšoft. Známe to.“

Monika zatím prožívala své téma. „Taky byl roztomilej, jak byl hrozně nesmělej, víš co, ve třídě je prostě samej fórek a hrozně sebevědomej, ale jak jsme se tam líbali, tak se mi bál šáhnout i na kozy.“

„Probůh Mony, ty mě jednou zabiješ.“

„Já vim,“ zase se smála. „Tebe jsem na mý prsa upozorňovat nemusela,“ koketovala i se mnou, což byla naše stálá hra. Záchvěv její deprese byl pryč, prostě si zase hrála s dalším mužským, někdy jsem ji podezříval, že tu naivitu prostě jen dokonale hraje.

Profesor stejně pomalými kroky, jakými míjel nás, nyní vyšel po schodech ke kostelu a vešel dovnitř. Že by byl věřící? Další věc, která mi k němu nesesedla. V seminářích křesťanství spíše kritizoval, alespoň jsem tehdy měl onen dojem. Že by teď objevil víru? „Ona mu umřela žena,“ říkal tehdy Jirka, „vzalo ho to, možná odešel kvůli tomu. A možná i pije kvůli tomu,“ upřesňoval. „Byli spolu hroznejch let, občas nám o ní vyprávěl, ona dělala sochy, umělkyně, a taky dost pila.“ „Neblbni,“ žasl jsem tehdy, „fakt? A to vám vypráví v seminářích?“ „Tak víš co, znáš ho, on to podá tak, že máš pocit, že i tak je to ta nejúžasnější bytost na světě, že by bez toho fernetu nikdy neudělala tu sochu tak lidskou jako s tím fernetem, že je chlast hnusnej démon, co tě zabíjí, ale než tě zabije, že se dá i využívat, když na něj umíš jít, přirovnával to k Faustovi, on prostě umí mluvit, měl by psát, byl by dobrej. Jenže jsme mysleli, že on nepije.“

„Tvoje prsa jsou na jedničku, akorát do ruky, to je ideální,“ zlobil jsem Moniku, i když myšlenkami jsem byl jinde.

„Ježiš, tenhle výraz fakt nesnáším.“
„No je takovej výstižnej,“ dal jsem jí z legrace ruku na prso, hned mě odstrčila.
„Tomy, ty nadržený zvíře,“ smála se.
„Kašli na profesůrka, já se vykašlu na práci a půjdem se milovat támhle do křoví.“
„To víš, a s kým pak budu řešit svoje průsery.“
„To nevim, ale já budu mít svatej pokoj.“
„Ty jsi takovej vůl, ale stejně tě mám ráda.“
Vtipkoval jsem s Monikou, ale cítil jsem se divně, že jsem profesora ani neoslovil. Možná mě poznal, sice se naše oči přímo nesetkaly, ale jestli mě poznal, mohl si myslet, že se stydím ho pozdravit. Vypadal tak sešle. Přibylo mu i vrásek za dobu, co jsem ho neviděl. Jak to mohlo být dlouho, pět, šest let naposledy. Vypadal starý, sešle starý, ztrhaný, psychicky i fyzicky. Působil dojmem trosky, nebylo mi z toho dobře. A vlastně jsem se ve skutečnosti opravdu styděl ho oslovit.
„Já ho znám,“ řekl jsem teď Monice.
„Koho?“
„Toho chlápka, co nás teď minul.“
„To bédéčko?“
„Nebyl to bezdomáč, jen vypadá sešle, byl třída, učil nás na vejšce.“
„Fakt? Vypadal jak bezdomáč.“
„No trochu jo, ale nebyl.“
„Třeba už je, dyť už na škole nejsi léta.“
„To ne, to je blbost, vypadal sešle, ale bezdomáč to nebude.“
Otevřela kabelku, zkontrolovala mobil, žádná zpráva. „Tak třeba ne, co vás učil?“
„Literaturu, byl fakt dobrej. Jeho semináře byly skoro jediný, co tam za něco stálo.“
„Jo vidíš, už jsem přečetla toho Klímu, je super, půjčíš mi ještě něco od něj?“
„Líbil se? To je bezva, jasně půjčim.“
„Tak díky. Je to bezva ze života.“
„No to je, on je dobrej,“ vzpomněl jsem si, že Klíma nám taky jednou na školu přijel přednášet o Čapkovi, to byla jeho specialitka.
„Já pořád nevim, co mu napíšu,“ vrátila se Monika zpátky do svého světa.
„Nic mu nepiš, pusť ho k vodě.“
„Když on je tak sladkej.“
„Tak jedno rande, ale pak ho pusť k vodě.“
Pes věděl, že muž z kostela zase vyjde, takže nespouštěl oči ze schodů, co vedly ke kostelním vratům a třásl se vzrušením.
„Pojď, půjdem odsud,“ řekl jsem Monice.
„Ten pes je otravnej, za chvíli zase spustí.“

ROZHOVOR S ANNOU WETLINSKOU O LITERATUŘE, GALANTNOSTI A ZTRACENOSTI V PŘEKLADU

Anno, ať chceš nebo ne, Tvoje tvář a Tvé jméno jsou spjaty s rolí hlasatelky v České (Československé) televizi. Jak bys někomu, kdo už si ty „staré časy“ nepamatuje, vysvětlila, v čem vlastně Tvá role spočívala, v čem byl její smysl?

Pro nejnovější generaci televizních diváků to možná bude těžké pochopit, oni dneska serfují na internetu a jsou zvyklí na obrovské množství programů. Tenkrát byly dva programy – dva pro celé Československo. A televize byla něco jako ohniště domova, kde se večer lidé sesedli. Co si budeme povídat, když šla *Nemocnice na kraji města*, tak venku bylo liduprázno, všichni čekali na pokračování seriálu.

Hlasatelka byla vlastně taková hostitelka, vstupovala do těch domovů a provázela celým večerem, vstupovala mezi jednotlivé pořady a každý uvedla. Někdy jsme se snažily dělat určitá spojení, říkaly jsme třeba „Viděli jste...“ a „Příští týden uvidíte další pokračování, ale teď bychom rádi...“ Ona byla vlastně takový zlidšťující moment toho televizního monstra, že nešel program za programem, jak je to dneska. Lidem to už možná nechybí, neustále přepínají, takže ta hlasatelka by tam byla jaksi navíc. Já dneska žiju cíleně bez televize a vlastně moc nevím, jak lidé televizi vnímají, ale myslím si, že to může některým divákům opravdu chybět. Existovali a existují lidé, kteří jsou sami, a to se pak ta hlasatelka stane součástí tvého života, protože ona se tam na tebe usměje, řekne „Dobrý večer, vážení diváci, dnes jsme pro Vás připravili to a to...“, občas zažertuje, zkrátka je tam a ty víš, že ji zase uvidíš, protože ona je taková červená nit procházející vysíláním, ona s tebou tráví ten večer a na závěr ti popřeje dobrou noc – přes noc se nevysílalo, zhaslo se doma i v televizi.

My jsme se vlastně stávali součástí jejich rodin. Vždyť nás těch hlasatelek a hlasatelů bylo pár, a když tam jsi dvacet let, představ si, kolikrát se jim za tu dobu „vloudíš“ do té domácnosti. Prožíváte spolu svátky, Vánoce a mnoho dalšího.

Nedalo by se říct, že funkce hlasatelky měla i určitý didaktický rozměr, pokud jde o pěstování spisovné češtiny?

Já jsem byla dokonce v učebnici pro první nebo kterou třídu jako příklad spisovné češtiny, tak jsem si tenkrát řekla: jé, to je krása! Takže ano, tak to bylo, z veřejných sdělovacích prostředků se musela linout absolutně spisovná čeština. Ústav pro jazyk český měl nad námi dohled. Když něco nebylo tak, jak mělo být, okamžitě to bylo na nástěnce, že včera zaznělo z obrazovky to a to. Než jsme si třeba vybojovali, že se mohlo říkat „děvčátka a kluci“ – to bylo jenom „děvčátka a chlapci“; než „kluci“ prošli, tak to trvalo... Taky jsme museli opakovaně chodit na hodiny češtiny, kde nás učili například správnou výslovnost. A je mi líto, že už to tak není. Já samozřejmě vím, že jazyk se vyvíjí a že k němu také patří jakýsi „bacil“, který prozrazuje prostředí nebo region. Je to živý organismus. Ale když slyšíš ty hrůzy, co se dneska valí z obrazovky. O to se nikdo nestará, jaké mají třeba vokály. A kde má ta čeština potom zůstat, jako takový mustr pro děti?

Vzpomínám si, že když jsem v době, kdy mě ještě lidé neznali jako hlasatelku, jela třeba někam vlakem a v kupé se zapředl hovor, tak mi říkali „A vy jste paní učitelka? No že mluvíte tak spisovně.“ Moje čeština byla vždycky vzorná, nebyla ani poznamenaná slezským dialektem z rodné Opavy, stejně jako později pražským. A proč to tak bylo?

Odmalička jsem měla vztah k češtině díky literatuře a recitaci. S tím je silně spjata moje dětství v Opavě, já jsem vyrostla na básničkách. Byla jsem takové introvertní dítě, uzavřené, o které se báli – „přecitlivělá“, dodnes si pamatuju ten výraz. Mně se v té realitě ne zas až tolik líbilo, a tak jsem se utíkala do snění a literatury. Byla jsem ta, která si pod duchnou svítila na knížku baterkou, protože maminka přišla a zhasla světlo, když jsem ještě potřebovala číst. Maminka sama četla hodně a já jsem jí záviděla, že na to má tolik času. Strašně jsem se těšila, až budu dospělá a nebudu muset dělat všechny ty úkoly do školy a budu moci číst.

My jsme nebyli vysloveně intelektuální rodina, ale ke vzdělanosti jsme byli vedeni. Odebírali jsme z Odeonu Čtenářský klub. Pamatuju si, jak jsme vždycky seděly s maminkou a vybíraly z katalogu knihy, které měly ten rok vyjít. Nemluvě o tom, že jsme knihy

kupovali. Navíc, naši měli předplatné do divadla a brávali nás s sebou. Pamatuju si na ty pocity, na to očekávání, jak jsem vždycky usedala v divadle – ze všeho nejraději jsem měla, když se na začátku ladil orchestr... Opava má krásné divadlo, je to jak Národní v malém.

No a kromě toho jsem od první třídy recitovala. A jezdila na soutěže, do Valmezu třeba. A ty soutěže jsem i vyhrávala. A tady musím v každém případě vzpomenout paní – tenkrát tedy „soudružku“ – učitelku Kurfürstovou. Patří k těm, kteří největší měrou formovali můj citový život. Takových lidí máš v životě pár. Hned si ten jejich význam neuvědomuješ, to až zpětně. Byla skvělý pedagog, děti ji milovaly, pro mě byla takové bezpečí a přístav. Vedla náš recitační soubor, kde jsme nastudovali několik pásem veršů, dodnes si něco pamatuju. Chodili jsme i k ní domů, což na tom bylo snad to nejkrásnější. Měli tam strašnou spoustu knih. Věnovala se nám neskutečně, jako vlastním dětem – ona to ostatně měla propojené, protože její děti byly stejně staré jako my a taky recitovaly. A její manžel, ředitel Střední ekonomické školy v Opavě, doprovázel naše pásma na klavír a občas nás i trochu usměrňoval – dodnes slyším to jeho „Kýbl citu, děvčata, ubrat!“

Tak to bylo něco o Tobě a Tvém rodném jazyce. Ale ty už léta žiješ ve Švýcarsku a Itálii. Připadáš si už v jejich jazycích doma?

Handicap tam vždycky bude. Ale italsky běžně a ráda mluvím, můžu číst knížky, i když ne náročnou literaturu, můžu poslouchat rozhlas. Mluvit italsky, to je radost. I kdyby to byla šílená hádka, tak ty nádherné vokály... Ale němčina, kterou jsem se samozřejmě musela taky naučit, ta mi prostě nezní, ona je tak ostrá, tak nemelodická a je to jako šachy. Ať mi Goethe a Schiller prominou! Ovšem jazyk, s kterým jsem „venku“ opravdu zabodovala, to byla ruština. Tu ovládám, troufám si říct, velmi dobře, můžu i překládat.

Vím, že jsi dokonce překládala Nabokova. Jak to bylo?

Jednou se mi zachtělo znovu si přečíst především Čechova v originále. A Christian pro mě v Ženevě objevil prodejnu ruských knih, kde se daly sehnat antikvární perly i současné věci. Jednou jsem si odnesla Nabokovo dílko *Camera obscura*. V jeho tvorbě má ojedinělé místo, podle znalců je to jeho největší experiment, pokus přenést do literárního stylu styl malířský – pointilismus. Údajně

to psal jako předlohu budoucího scénáře pro film, ze kterého pak sešlo. Ale protože mám filmové vidění, mám to v hlavě stejně zfilmováno... Chci tím říct, že to není „typický“ Nabokov a tudíž mi na něj síly stačily - ony to byly samé dialogy. Překládala jsem si ho pro sebe, jen tak. Nebylo to poprvé, někdy jsem si třeba porovnávala různé překlady Čechova, jak už mám ve zvyku mít doma hned „sebrané spisy“ svých autorů a zkoušet, jak bych na to šla já. Nicméně našla jsem odvahu požádat o posouzení skutečnou kapacitu a dostalo se mi pochvaly, až jsem se blahem tetelila. To mě povzbudilo k další práci a přijala jsem návrh pokusit se o překlad Nabokovovy povídky *Lužinova obrana*. Jenže ouvej. Celé léto jsem se doslova trápila a vždy znovu narážela na limity svých schopností. To už byl Nabokov se vším všudy. Ať jsem dělala, co jsem dělala, bylo to takové upoceně, těžké, chyběla tomu lehkost, styl. No hrůza. Poznala jsem, že na to bohužel nemám. Bylo ale hezké zmeřit si síly.

Od té doby dokážu ještě víc než předtím ocenit překladatelskou práci. Vždyť on nebo ona - pokud jde o skutečnou literaturu, ne novinový článek - to musí vysloveně přepsat, použít úplně jiná slova, stává se skutečným spoluautorem, aby tomu dal ten - v tomto případě - český kabát. Ale přitom musí cítit a ctít toho původního autora. A v tom ti nikdo neporadí, nevyčteš to z příruček, to v sobě musíš najít sám.

Co současná literatura. Jsou třeba nějaká témata, která vyhledáváš?

Mně hlavně zajímá, jak se vlastně lidé v současném světě cítí. Protože mám pocit, že sama tomu světu rozumím stále méně. A proto hodně čtu knížky sociologické a historické. A psychologické, to je moje staré hobby. Myslím, že bez znalosti psychologie nemůžeš rozumět ani těm věcem historickým nebo sociologickým. Já to ovšem nečtu proto, že bych měla odborné ambice, jde mi o to, abych se v tomto světě necítila ztracená. I když vím, že při rychlosti těch změn nakonec ztracená budu.

Je ale jedno téma, které bych obzvlášť ráda zmínila. Dostala se mi do ruky kniha *Francouzská galantnost* od Claude Habibové, autorky, která se zaměřuje na francouzskou literaturu 18. století, i když v tomto případě vychází hlavně z literatury 17. století. Tu knihu bych doporučila jako povinné čtení všem feministkám. Uznávám, že feminismus

udělal obrovský kus práce, klobouk dolů, a speciálně u nás je stále za co bojovat. Ale v těch svých radikálních polohách je mi tak vzdálený, že to vnímám až jako nepřátelství vůči soužití mužů a žen.

Co se týče té knihy, název může být zavádějící, není to o galantnosti, jak si ji dnes lidé představují - květiny, políbení ruky, přednost ve dveřích, to jsou jen jakési fosílie, pozůstatky celého propracovaného systému vztahů, kdy se obě pohlaví učila žít ve smíšené společnosti, jejíž pravidla už přestávala určovat církev. Byl to ojedinělý jev, který se vynořil v té době pouze ve Francii Ludvíka XIV., a zbytek Evropy zíral a jezdil se tomu učit. Žena se stává centrem pozornosti, je viděna a umí si to užít. A aby se necítila ohrožena, vytváří se galantnost jako jakási ochrana. Galantní muž nesměl ženu urazit, jejich komunikace byla založena na pozornosti a něze, byla to kultura, která do svého středu postavila zbožňování žen a sami muži ženy vyzvali: „Naše podstata se nemůže příliš změnit, ale můžete nás kultivovat, zjemnit - uchte nás!“ Žena měla inspirovat muže k citům, které dnes mnohé feministky považují za podezřelé, za masku, kterou je třeba strhnout falokratickému nepříteli. Galantnost byla vlastně prvním krokem k emancipaci. Možná proto jsou dodnes Francouzky samozřejmým způsobem angažované a v centru veřejného života, aniž by ztrácely svou ženskost.

Tváří v tvář feministické velenedůtklivosti ztrácí galantní gesto svůj význam; místo, aby bylo lichotivé, mění se v urážku, protože ženě připomíná její domnělou méněcennost. Vzdělání se paradoxně dá brát jako důsledek této ztráty erotičnosti. Myslím, že je nezbytné, aby se feminismus dokázal vrátit k těmto motivům, protože rovnoprávnost je sice nezpochybnitelný výdobytek, ale často se za ni platí ztrátou ženskosti. Bylo by to na celé další povídání, škoda, že už tu na to nemáme čas a prostor.

Snad někdy příště. S přáním dostatku galantnosti děkuji za rozhovor!

Rozhovor vedl Martin Škabraha

Anna Wetlinská, původně herečka, od roku 1981 do roku 2000 hlasatelka v Československé, později České televizi. Dnes žije s manželem Christianem Müllerem, bývalým generálním ředitelem nakladatelství Ringier, ve Švýcarsku a Itálii.

LEOPOLD F. NĚMEC

stínohra

dřevěný sloup na rohu ulice
věšák oprýskané lampy z plechu
večer co večer
poslední svítící žárovce
dělá společnost

na cestu dlážděnou kamením
skicáře zavátých osudů
světlo kreslí tancující stíny postav
které zde stávaly a už nejsou

saxofon dohrál danse macabre
a potlesk zmizelých duší
ve větvích farské zahrady
zní do ticha ztemnělého gheta

návštěva

ulice jak vymetená
jen mlha po ní se líně válí
moc se jí nechce
stejně tak kocourovi
co v noci to přehnal mizera
teď potichu
přes ulici sotva přejde

ne jako já
spěšnými kroky ruším ticho
a ozvučuji výbojkami pokaňkanou tmou
asi tu něco nehraje
nikde ani živáček
vyjma mlhu a toho kocoura
kteří ulici vyšukanou tichem
s grácií vítěze neslyšně přejdou

když zastavím
tísnivě ozve se ticho ještě větší
slyším svůj dech
mlha vlhne na skráních
cítím jak studí v zátylku
určitě jsou tu
teď vidím je
jak mlže, která začíná se zvedat
v trenýrkách dívají se pod sukni
pak teprve na mne
a zítra možná na vás

staré řemeslo

chudáci Němci
nebezpečně odvrací
od volantu zrak
u cesty vidouce
polozmrzlou slečnu
stojící jen tak

starost si dělají
i přísní strážníci
že místo na hlavě
v rozkroku
huňatou má čepici

dopis z Tibetu

cesta starým lesem
od potoka zvolna stoupá
tlukot
tlukot
mandarín s balalajkou
na ni nehraje
v korunách větry omlácené bučiny
kdo dělá ten hukot
rychleji
rychleji
teď vidím ho, sedí nahý na koni
a cval
a cval
nejezdí ruku v bok
byl to on, a již ztrácím ho
natažená ruka
zůstala v prostoru až po rameno
až tam
až tam

bylo otevřeno

neklepeš ani teď
kdy už dávno tu nebydlíš
všechno jsi odnesla
i ten obrázek kde jsme všichni
já, ty, naše děti
a on
vzpomínáš?
bylo to v září
a stačilo jen pár dní
abych měl jen prázdnou zeď
tak nevím proč jsi přišla
a schválně ani neklepeš

DANIEL RUŠAR

Vyplivuješ kosti

Přisedneš a opřeš se do židle, máti se pohupuje do stran, jak ji koleda dostává do extáze, fotr se ani nepohne. *Každý sám za seba, zblížovať sa netreba*, jde ti ze sluchátek, staroši u stolu na tebe očividně čekali. Řekl jsem, přijdeš dolů a budeš s námi večeret, znovu si fotr včera vynucoval. Moje podmínky znáš, řekls mu. Souhlasil. Pokud to myslel vážně, první Vánoce, kdy nad kaprem nemusíš poslouchat jejich kecy.

Sedíte, oni nemluví, ty zesiluješ sound, *neóny svietia, zadržíš dych*, je v songu, fotr s máti si připíjí, já nechci, říkáš a se založenýma rukama je pozoruješ. Znáš to, fotře, nemůžou mluvit dva najednou, říkáš v duchu. Vidíš, jak matka vstává, nabírá polévku ze starožitné mísy, z kuchyně voní kapr, táhlé tóny ze sluchátek ti přivírají oči, zdá se ti, že jsi v klubu, v hledišti jsou samí kapři, mrskají sebou a otvírají huby, vidíš, jak skupina hraje na keramické nástroje, které vypadají starožitně s ornamenty jako vaše talíře. Slyšíš, jak hráči stupňují grády a dávají bacha, aby se jim nástroje nerozsypany pod rukama. *Ešte nám veríš? Povedz či veríš*, vypaluje zpěvák do mikráku a pod ním teď sedí babky a dědkové, kteří se do rytmu kývají a mačkají si ruce. *Z krídel padá perie, topí vosk*, končí song, veteráni se předkloní, zvednou cedule s čísly, hodnotí tradici a potom vnitřní vytržení – lžice ti bouchne o talíř, otevřeš oči, civíš. Nic, říkáš a dojídáš polévku, zní další kus, matka podává kapra se salátem. Kucháš řízek. Vyplivuješ kosti, starochy čekneš pohledem, překvapuje tě, že se do tebe nenaváží, máti je nakloněná k fotrovi, chutná ti?, nejspíš se ho ptá, fotr přikyvuje, baví se mezi sebou, jako kdybys tu nebyl. Přemýšlíš o tom obraze, který ti běžel před očima, ta keramika s těma veteránama, fakt mají ty moje kossy masakrální zvuk, říkáš si, že tohle dokážou. *Nevrav, že nehľadáš sám jeho tvár*, přivřeš oči a vidíš lidi v klubu, jak poslouchají, na pódiu místo na Peoples zíráš na svoji máti, která teď hraje na klávesy, cože?, divíš se. *Nalej mi tvoj hnev do rany*, drtí fotr svoje ego do mikráku, vzadu za ním bouchá tvoje mrtvá ségra do bicích, *kto je, viem*, pokračuje rodinný frontman a čumíš na sebe, jak teď stojíš vedle něho. Cítíš struny, začíná ti sólo, struny ti tečou pod prstama v takovém proudu, až fotr

poodstoupí, nevnímáš nic než jen kytarové soundy, zatínáš zuby, zakloníš se nad světla. *Nepoznáš, voláš, nepoznám, volám*, dává fotr a vaše pohledy se střetnou, cítíš jeho úsměv, soustředíš se na další song, teplo přichází, nevíš odkud, promneš si oči, na stole hoří svíčky.

Fotr pokyne do obýváku, otočíš se k blikajícímu stromku, jdeš za vašima. *Patríme sem, beton nás chladí*, zpívají Peoples, kdo by byl basák, honí se ti hlavou, fotr se rozvalí na gauč, máti vedle, mlčí. Sedíš v křesle naproti nim, fotr tě fixuje pohledem, protože každým rokem rozdělujete dárky ty, protože je to zvyk v tvé rodině, ale teď se ani nehneš a oni důležitě čekají. Neuvěřitelně dlouho – fotr vstane a zpod stromku vybere dárek a pomalu ti ho podá. Zůstane stát, hledíš na něho, mačkáš balík. V tu chvíli mohls sundat sluchátka a vstát, mohls mu teď předat dárek ty, mohls třeba jen kývnout hlavou, že chápeš, mohl ses na něho normálně podívat jak on, mohls stokrát jinak reagovat, ale uděláš to, co udělat chceš – zesílíš zvuk, opřeš se dozadu do křesla, přitlačíš sluchátka k uším, skenuješ fotra, jak chvíli postává nad tebou, pak přejde ke stromku, sedne a rozbaluje teď tvůj dárek – svoje kossy, sluchátka.

Daniel Rušar (1975) – autor knih *Jaro kriplů* (2011) a *Frisbee* (2006); www.danielrusar.com.

JAKUB CHROBÁK

Jen tak

V Ostravě se už podruhé konalo zastavení Měsíce autorského čtení. Je to bláznivý a okouzující projekt – dva šílenci z nakladatelství Větrné mlýny se kdysi před deseti rokama rozhodli, že v Brně v červenci je málo slova a uspořádali měsíční festival, během kterého každý den večer četl jeden autor své texty. Festival se rozrostl a dnes už vedle Čechů (letos Čechů a Slováků) čte i třicet autorů z jiných zemí (letos bylo hostem Polsko). Zní to jako naprostý blábol, nesmysl, ale v Brně bývá Husa na provázku plná, loni tomu tak bylo i v Ostravě, letos kromě těchto dvou měst přibýly i slovenské Košice a polská Wroclaw. Jak je toto možné? Jednoduše! Redakce literárních časopisů, když o prázdninách nevydávají, se příliš spoléhají na svět vysokoškolský; mají za to, že časopisy tohoto druhu se dají prodávat právě jen v době semestru, jinak že nemá o li-

teraturu nikdo zájem. Jaký omyl! Je to přesně naopak. Právě doba dovolených a prázdnin dává alespoň iluzi volného a pomalého času, která je tak nezbytná pro soustředěnou četbu. Ale že se města dokáží v těch parnech zaplnit na celý měsíc, je malý zázrak.

Jenže je tu pořád ta Ostrava. Několik pořadů jsem viděl a několik uváděl, a byl jsem občas též zklamaný. Z počtu lidí. Loni se skoro každý Ostravák v souvislosti s kampaní Evropské hlavní město kultury cítil být taky trochu kulturní a chodilo se. Letos kulturnost jaksi vychladla a chodilo se méně. Ovšem kdo nechodil loni ani letos, jsou - učitelé a studenti vysokých škol (čest výjimkám). Tak totok už je podezřelý, řekl by Pepin; ale ne, milý Pepine, jen pochopitelné. Za prvé si asi studentičci potřebujou od literatury odpočinout, dát si pauzu. Ve chvíli, kdy by našli řadu lidí (i vrstevníků) se zájmem o slovo, v situaci, kdy se před nimi otevírají noci přímo určené k diskusím o něm, oni mizí.

A u učitelů nebude to asi jiné. Jen jinak zdůvodněné. Práce na nedokončených projektech, které jsou v průběhu semestru zdržovány dotěrnými studenty s jakýmisi otázkami a požadavky, je svatá. Objektivita, která zakazuje pachtovat se s živým autorem a živým slovem, též. A potom: právě ty chvíle otevřené k řečem mají v sobě jedno veliké nebezpečí. On by totiž taky nad ránem, nebo už třeba večer, mohl někdo klást nějaké otázky, mohl dokonce chtít, aby odborník dokázal znova, pro něj a v té chvíli, zformulovat to, co je literatura a k čemu je vlastně dobrá... A to jsou otázky, které se stále ještě zpěčují jednotlivým, byť jinak dokonalým metodologiím. To jsou otázky, při kterých může člověk najednou zůstat nahý. A to by v odborném diskurzu nevypadalo dobře.

JAKUB CHROBÁK

Neodeslaný dopis

Mojmír Trávníček zemřel. Ta věta proběhla už před několika měsíci, přesto zůstává zaseknutá, a v tomto kraji možná víc, než kde jinde. Redakce *Textů* se proto rozhodla, že nebude připravovat žádné speciální číslo související se smrtí pana Trávníčka, ale pokusí se jednoduše připomenout (a bude to hned v příštím,

podzimním čísle) jeho nedožití osmdesátiny, a především pak připomínat si Mojžíru Trávníčka pravidelně. Zůstal mně nelehký úkol začít. Nakonec jsem se rozhodl takto: protože se pan Trávníček pokládal za člověka korespondenčního, věci privátní i odborné řešil nejraději písemně, dovolím si teď malou drzost. Přepisuju tady text, který mě děsí už od července. Je to - nedopsaný a neodeslaný dopis. Psával jsem Mojžíru Trávníčkovi málo (jak moc málo!) nejen pro svou vrozenou neuspořádanost, ale především proto, že jsem jej nechtěl moc vyrušovat. Dopis pak dlouho ležel na stole, jezdil se mnou po trase Vsetín - Opava - Ostrava - Vsetín a až po několika měsících se třeba uzavřel a odcestoval do Hrozenkova. Odpověď přišla pak rychle a byla vždy pozoruhodná a povzbuzující... Na tento dopis už žádná nepřijde, přesto doufám, že i ten nepřechtený dopis sem nějak patří.

Milý pane Trávníčku, příteli!

Je to už zas dlouho, co jsem Vám nepsal. Je těch věcí teď přede mnou celá hromada, valím a jak shrnovák odsunuju kupu úkolů, mezi nimiž je i mnoho, velmi mnoho blbin, a na důležité věci mně nezbyvá času. Slyšel jsem od Dalibora Maliny, že Vám není nejlépe? Ledviny jsou sviňa, věřte, že vím, o čem mluvím. Člověk by ještě přežil, že je celý opuchlý a když jde na záchod, je to porod. Strašná je neschopnost cokoli dělat. Psát nejde vůbec, číst se dá jen ve vzácných chvílích úlevy (kolik jich je za den?), při práci tělesné se zas člověk potí, až to pěkné není... Moc často řešívám to pitím. Pomáhá to aspoň věc urychlit, ale potom už to člověka ani nebaví. A co je strašnějšího, než přijít najednou o možnost pracovat a k tomu aj o hospodu? No, ale nechám lamentování, máte ho, myslím, sám dost. Jen si přeju (a i když špatný křesťan, aj se za to modlím, vy mně rozumíte), aby se Vám udělalo líp. A taky doufám, že se zas někdy sejdeme u Dalibora a sejdeme pak dolů do Magistra, plzeňské je pro ledviny dobré!

Měl bych na Vás jednu prosbu, nemusíte nic nikde dohledávat, jenom kdybyste náhodou věděl... Petr Hruška připravuje třetí díl Díla Jana Balabána, publicistiku. Trochu mu s tím spolu s dalšími pomáhám a vypadla na nás takováto věc: Honza podle všeho psal i do nejrůznějších publikací, občasníků a kalendářů souvisejících s evangelickými křesťanskými obcemi. Jsou to asi nejrůznější věstníky farností a podobné tisky. Nevíte náhodou, jestli

nejsou někde společně archivovány? Nebo neznáte někoho, na koho bych se mohl obrátit? Víím, je to jiná obec, ale podle Vašeho zájmu o sborník k Honzovým padesátinám víím, že striktní dělení v tomto smyslu je Vám cizí. Předem moc děkuju.

Začínají prázdniny a já nemám ani chvíli pro sebe a ani pro děcka a moju. Nevím, jak dlouho to ještě vydržím... Velice mě mrzí, že teď tak málo jezdím hrozenkovským směrem, ale až pojedu, zazvonit zkusím, třebaš uslyšíte nebo otevře Vaše dcera. Je to divné - co jsem se vrátil na Vsetín, jsou mně lidé mého domova nějak dál - vídám je méně, víte, kolik jsem odsunul setkání u Magistra? Čím to je? Že by ten, kdo je nám blízko aji fyzicky, doplácel na hloupou lidskou úvahu: Šak ho mám za rohem, za ním sa možu stavit dycky? Nevím, ale toto se musí spravit! A Nový Hrozenkov je v seznamu těch oprav na čelním místě, kolikátý už dopis Vám tu návštěvu slibuju a kolikátá je už odpověď, pořád tak stejně milá: Až pojedete kolem, zastavte se!

Naštěstí děti rostou a prospívají dobře. Anička sice trpí na zuby, ale začíná žvanit a to je potom dvojhlas, když se spojí s Metúdem! Nejen že člověk neslyší vlastního slova, ale oni si začnou něco zpívat, pak si tam domýšlejí slova a tím se dostávají do kouzelného stavu opojení, začnou se tak nějak giglat do rytmu a pak už za nima nikdo nemože a jenom se se ženou díváme a doufáme, že si nikde o nic nerozbijou hlavy. Ostatně, místo řečí, příkládám básničku, je z léta, z Osíka, to je dědina u Litomyšle v Čechách, kde se narodila Andrejka a kam se ráda vrací: VIDĚL JSEM HOVADSTVO, AŽ HANBA

Holý, ořezaný strom
a pod ním větve
plné zelených rynglí...

Anička s Metúdem jim navraceli smysl,
vtom kdosi o ně křísl,

s kapsama plnýma
šmatláme sa dom...

Děti jsou ještě pořád radost... Tady dopis končí, tak ho dopisuju: ... Milý pane Trávníčku, nevím, jestli my dva se eště negdy potkáme, mám pocit, že Bůh to s náma jináč myslí a moje místo nebude tak vysoko jak Vaše, třebaš se potom zvrchu někdy přijďte podívat... Moc Vás pozdravují obě děti. Pamatují Vás málo, ale silně, když jsem s nimi mluvil o Vaší smrti,

Metud si pamatoval Vaše silné prsty (dobře, že pro něj zůstanou silné). Velice Vás zdraví i Andrejka a mrzí ji, že pro Vás už nebude moct přijet autem, že do Kunštátu už se nepodíváme společně a že už ani není za kým tam jet... A zdraví Vás i hoši od Magistra a *Textů*. Budete nám chybět, a navíc jste nám nechal těžký úkol - budeme muset teď pro *Texty* víc psát, a navíc s vědomím, že zaplnujeme Vaše vyhrazené místo. To půjde těžko. Zkusíme. Srdečně a přátelsky

Váš *Jakub Chrobák*

ADIN LJUCA

Daleko, daleko na severu

Miloradu Pejićovi

Tebe, o němž se říká, že jsi šel za pachem
polárního soba,
jsem nemohl následovat. Ne proto, že tam,
kde žiješ,
jsou obrazy ostré jako žiletka, ani proto, že
vejde-li se do tepla,
zamlžená sklička brýlí zakalí pohled.

Ne kvůli nedostatku síly: nikdo neví, odkud
ji má
ani co ho pohání vpřed. Bylo by zbytečné
i to nejmocnější mávnutí křídel nebýt
lehkosti ptačích kostí
a dutosti lebky.

Pro mě nebylo jiné cesty než této.
Zvedal jsem se těžce, napohled líně a vlnivě
jako kobra, kterou probouzí zvuk fakírovy
píšťaly.

Ale i to, jak uznáš, je zázrak: že hudba
pozdvihne ze země
obyčejného plaza. I za těch několik
okamžiků
jsem vděčný. Tolik o mně. A tolik o hudbě.

Vraťme se k tobě: nemáš-li dvojče, odkud
se bere dvojí
stín na všem, co popisuješ? Na to bych
chtěl odpověď,
dřív než nás zasype bílá lavina šílenství,
která v skrytu číhá tam, kde i ticho praská
zimou. Tam,
kde se rub a líc setkávají jako zranění
a studený obklad.

U Zdeny

Do kadeřnictví jsem chodívala s obavami,
nosila
obrázky vystřižené z časopisů. Obklopená
zrcadly jsem bedlivě sledovala každý
pohyb:
fénování, tupírování, lak... A zase
nespokojená.

U Zdeny se bát nemusíš, jí je všechno jasné.
Má za sebou roky operací a chemoterapií.
Říká: *Než by sis po nocích počítala
vypadané vlasy,
je lepší nechat se ostříhat.* Namísto cvakání
nůžek jen monotónní vrčení strojku.
Zdena tě trochu omete a můžeš jít, nemusíš
se ani podívat do zrcadla.

Probuzení

Dřív než jsme si šli lehnout, uklidili jsme byt.
Chvíli si četli a pak usnuli. Spali jsme dobře
celou noc,
jako nemluvnata. Vstali jsme brzy před
rozbřeskem:
za oknem byla jen zamrzlá tma.

Umyli jsme se a klekli si na zem jeden proti
druhému,
jako učitel a žák. Už deset let se učíme
jeden od druhého. Deset minut jsme dělali
dechové cvičení, nachystali se a vydali
do nového dne, na novou chemoterapii.

Z bosenštiny přeložil Jiří Hrabal.

Adin Ljuca (1966) – v Praze žijící bosenský básník, prozaik a překladatel; narodil se v Maglaji v Bosně, vystudoval komparatistiku a knihovnictví na Filozofické fakultě v Sarajevu; pracuje jako vedoucí historického fondu v Národní technické knihovně v Praze. V češtině byly vydány dosud dvě jeho knihy: básnická sbírka *Hidžra* (1998) a soubor povídek *Vytetované obrazy* (2005). Z češtiny do bosenštiny překládá beletrii, esejistiku i odbornou literaturu. Z české poezie v poslední době přebásnil zejména texty Petra Hrušky a Ivana Wernische. Ukázku z Ljucovy poezie jsme v *Textech* přinesli již v čísle 41/2006.

-jih-

DANIELA OLEJNÍKOVÁ

priestor bez kauzálneho štýlu

.Si tu len náhodne
pohodený v jazyku
v priepasti môjho lona
áno, je to ten prázdny priestor
pred prvým písmenom prvého slova,
heterotopický vetný znak,
ktorý splýva s ideálom
o tvojej prázdnej nahote

si pohodený v priepasti
bez kauzálneho štýlu
si mojím pozadím

som v tvojom pozadí

Ahasfér saturnskej noci

zabudnuté v čase
minulé včerajšky

doznel v skladbe

dvojmo
na kríži
hore nohami
a v jeho kline
mladosť
a nadpozemská
ahasfér saturnskej noci
s čepeľou rána

a prebudená

Nehmotné stopy

Si nástroj moci

dávajú domnelé vlastníctvo neskutočnej
minulosti
pomáhajú zmocniť sa priestoru
má to potenciál

čosi neľudské
ako vykročenie do prázdnoty

Daniela Olejníková - medzimestská efemérna entita, študuje filozofiu na UK. Publikuje na niektorých literárnych portáloch.

SOUBOJ BÁSNÍKŮ

Debuty jsou vždy jakousi výzvou pro recenzenty, někdy se ale sklouzne k tomu, že se buď přehnaně vychvaluje, nebo přehnaně kritizuje. Jako by se snad kritik cítil mnohem svobodněji. U ostřílených autorů se totiž srovnává s jejich předešlou tvorbou, zatímco u debutanta je čistá půda, a tak si to může recenzent řádně užít. Na prvotinu Ondřeje Hložka už vyšla řada recenzí, a tak o tom autor ví jistě své. Jakožto začínajícímu básníkovi mu byly vyčítány: zbytečná pózovitost, snaha být básnický (a co si budeme vykládat, není to nic hezkého, když na nás z poezie dýchne kalkulace a je z ní cítit záměr), přeumělkovanost až křečovitost. Jak to tedy se sbírkou je? Jsou *Tížiny* pro Ondřeje Hložka opravdu tížinami, nebo ne?

Sbírka je rozdělena do dvou částí (*Městem jsem, Tížiny*), přičemž, nevím, jak se to stalo, druhá je mnohem výraznější a silnější. Budeme se ale věnovat poetice především celkově. Pro Hložka je očividně důležitá impresie, cítí se dobře v přirovnáních. Často uměle působící metaforičnost může být pro čtenáře ale klišovitá. Naprosto pochopitelné a přirozeně vyjádřené mi u autora přijde ztotožnění s městem a lidmi, kteří v něm žijí: „*Tady jsem doma / a také přátelé s kaštanovými vousy, / ve kterých spí / prsty žen. / A tak nějak daleko sedí mraky.*“ (s. 13), poněkud nepochopitelné mi ovšem přijde opravdu pózovité působící opěvování domoviny, až jakési vlastenčení, což je úplně něco jiného než skládat hold místu, s kterým jsme propojeni. Básník si kombinací motivů domova a smrti ubírá na životě, jako by se vytratilo jeho mládí a opustil ho elán. Ačkoliv Jakub Chrobák v doslovu tvrdí opak; podle něj „*naše ubývání*“ (s. 48) Hložek prožívá suverénně; nemohu souhlasit. Takové verše by byly uvěřitelné možná, kdyby pocházely z pera básníka přinejmenším o generaci, možná spíš o dvě, staršího, takto ale můžou být pro čtenáře nedůvěryhodné: „*Jedině tvé ruce / složené v hlíně / a smrt, / co táním nekončí. / Jedině to zůstalo z domova.*“ (s. 30).

Mnohem jistější si je autor v barvitě, procítěné krajinomalbě: „*Letos dříve je naváto / samotou ostrou. / Větve dubů zlomeny / tíhou pruských vran. / Lampy plné černé havěti /*

a kovový srpek luny. / Rozkován." (s. 44), dokud ji ovšem nepřeruší sklon k násilnému personifikování: „Jdou města nocí/ v řadě za sebou sedí" (s. 11), nebo přešel stejných motivů – čas, svítání, stmívání, den, noc, světlo, tma: „Tolik škrábanců/ pro jednu holou krajinu, / kde žijeme v nelidském svítání." (s. 38), „Mdlé slunce noří se/ v nedospané noci." (s. 39) atd. Kvůli tomu se pak může docela snadno stát, že některé verše, ba dokonce celé básně, budou čtenáři nicneříkající, což by si jistě autor nepřál.

Díkybohu za ty momenty, kdy básník vypadne z té role, ve které si uvědomuje, že je básníkem, díkybohu za ty momenty, kdy se zapomněl: „A bůh je / mi v každém kroku - / (...) / Moje nohy v něm měknou" (s. 32) nebo: „Někdy smutno je po lidech. / Někdy vlámaný jsem pod ledem, / s hrnkem stokrát zalité kávy" (s. 34).

Máme tu tedy verše, které jsou přemetaforizované, dále bohužel i pár veršů, které mohou působit kýčovitě a klišovitě, ale také tu máme verše, které jsou své. A na ty může být Ondřej Hložek pyšný. Se slovy i s jazykem zachází s pokorou a s úctou, nepatří mezi dnešní extramoderní znásilňovače jazyka, v čemž se dá spatřovat přínos knihy v kontextu současné tvorby. Je třeba ocenit onu konzervativnost, jakousi křehkost, která je podtrhována i volbou podoby básní – už samotným dodržováním interpunkce a uhlazeným slovníkem, verše tak působí nezvykle něžně a čistě.

Dokonale zvolené jsou ilustrace mladé výtvarnice Michaely Kumhaly. Jako celek sbírka vytváří příjemně uhlazený a jemný dojem; řekla bych – působí dost netradičně v kontextu současné poezie mladých autorů. Nepochybně je Hložkův hlas hlasem výrazným.

Škoda jen, že mezi sebou bojovali dva básníci – jeden, co se moc snažil, a druhý, co se zapomněl a byl, dobře pro nás i pro něho, sám sebou. Odkryl se čtenářům, ani neví jak, ale to je právě to, co z básníka dělá básníka – to jejich podivné psychické obnažování. Z polovic chtěné a narcistické, z polovic nevědomé.

Michèle Baladránová

Ondřej Hložek: *Tížiny* (Dalibor Malina, Vsetín, 2011)

KDO TO POZORUJE BAREVNÉ RYBKY TAM NA DRUHÉ STRANĚ?

Když Marek Turňa v roce 2004 založil ve Zlíně nakladatelství *Kniha Zlín*, zdálo se, že se nestane nic mimořádného. Ale stalo se. Dnes toto nakladatelství v pěti živých edicích vydává pozoruhodné tituly, z nichž některé, třeba *Skleněný pokoj* Angličana Simona Mawera patří k nejčtenějším knihám vydaným v českých nakladatelstvích v poslední době. Marek Turňa je plný energie, má zkušenosti (kdyby to byly jen naše, domácí, asi by tak úspěšný nebyl), má nápady i odvahu. Třeba i v tom, že si dovolí založit edici pro zcela neznámé, řekněme začínající nebo na vydání vlastních textů neaspirující autory. Nazval ji *Walt* (pocta Whitmanovi?) a otevřel ji příchozím ze sousedství, možná i spolustolovníkům, a to za přítomnosti agilního a zkušeného básníka Pavla Petra ze Zlína, který mu edici řídí.

Počátkem letošního roku vydali v této edici básnickou knihu také *Lubomíru Filipu Piperkovi*, kterou autor nazval *Předěly*. Pokud vím, prvním, kdo se na ni recenzentsky ozval, byl Petr Odehnal v Hostu (č. 7, 2011). A to tak, že ač ctím tohoto recenzenta a publicistu, jeho „telegrafické soudy“ (píše nyní v Hostu pro rubriku „Telegraficky“) mě docela silně vyvedly z poklidného prožívání chvil směle nastupujícího podzimu. A to hned svým rozjezdem: „Sbírka Lubomíra Filipa Piperka nazvaná *Předěly* (*Kniha Zlín*, Zlín 2011) mi připomněla, jak blízké jsou si mnohé rané a básnické debuty. Proud slov plyne bez větší vůle škrtat, verš řekněme volný je čas od času prostřídán rýmy a pohříchu i „rýmy“, inventář je začasť prostě „zamilovaně krásný“...“ atd. Nebo: „...Velká slova i velká gesta. Ve sbírce defilují Goethe, Hamlet, Pandořina skříňka, Bin Ládin, Amundsen a Scott, Perseus, starozákonní a novozákonní citace, Odysseus, svatý Rochus, citují se verše máchovské, demlovské i reynkovské, objevují se andělé i Andělé, smrt i Smrt...“. Přes poctivost, zjevnou snahu o kritickou nezaújatost, kterou vždycky, a snad oprávněně, spojuji s Odehnalovým jménem, myslím, že tentokrát autorovi ublížil, posunul jej s celou jeho básnickou výpovědí jinam, do lebedy stranou cesty, což mu do jis-

té míry v případě pohledu na nejednoduchou Piperkovu knížku usnadňuje mezi jiným fin-ta telegrafického snímání literárního dění, umožňující nečekaný úhyb do implicitně či explicitně prozrazované rutinérské argumentace: na to není v „telegrafkách“ místo.

Můj prožitek z opakovaného čtení (čtení s návraty) Piperkovy knížky je jiného druhu. Způsobily to okolnosti spíše výjimečné a mimořádné, které vedou k autorově osobnosti a jeho všestrannému a hlubokému zájmu nejen o obory, které vystudoval (historie, historie umění, etnografie), ale i o oblasti s široce založeným filozofickým základem v těsném sepětí s vírou, schopnostmi pregnančně je propojovat a nechat prostupovat vlastními soudy a hodnocením reálných i imaginárních duchovních výkonů, se kterými se v dnešním světě setkáváme. Zdánlivě v kontrastu s jeho jemným a citlivým vnímáním světa tvoří události jeho života dramatický osud muže blížícího se věkem šedesátce, přerývaný zlomy a „předěly“, událostmi, kde si zahrály svou roli velké lásky, sex i alkohol, strmé vzestupy a pády až k hranici rozhodnutí: a co dál? Nečekaně však přišla láska z největších – je obtížné vyhnout se závanu banality – láska osudová, životní. A analogicky, jako doposud v jeho životě vždycky: se vzestupy a pády, se zlomy a předěly. Události individuálního osudu se vplétají do pevně názorově ukotveného světa vybaveného širokými znalostmi a bohatými zkušenostmi, vybízejí k úvahám, nabízejí bohaté analogie a vyvolávají nečekané prchavé i drásavě se vtírající obrazy. A o tom J. F. Piperek v *Předělech* píše, o tom vypovídá. Básnickou formou, která, jak se mi vždy v jeho případě, dnes to mohu říci, předsudečně zdálo, jemu spíše vzdálenou. Stín tohoto předsudku v knížce zanechávají jen některé „řemeslné“ zkratky, naivní rýmy dosazované autorem jakoby ze setrvačnosti energií předchozího verše, zplanělé obrazy či klišé, v jednotlivých básních sbírky však vždy dováděné do chytré, přemýšlivé, logické a většinou překvapivé pointy. V Piperkových textech Goethe, Hamlet a jiné slavné postavy nedefilují, defiluje zde spíše historie, defilují dějiny hluboce autorem zažité jako prizma, kterým se na svět dívá, jako téma, které spontánně přichází s věkem a událostmi v očekávání jejich vyvrcholení a ukončení. Postavy dějin zde pak vystupují jako segmenty histo-

rie v asociacích a symbolech vyvolaných spíše logikou rozvíjení básnického obrazu a budováním básnického tvaru (Goethe a jeho poslední slova před smrtí: *Mehre Licht!*).

Autor rozdělil básnickou sbírku do čtyř oddílů, z nichž první tři jsou uvedeny citáty z bible. Celá sbírka pak nese podtitul *Básně zlínské, egyptské, irské a kroměřížské*. Podtitulem vyznačil geografii proměn podoby jeho smyslného, vášnivého, ale také trýznivého vztahu, který v prvním oddílu má mladistvou podobu objevování, obav a strachu ze ztráty nejdražší bytosti; verše jsou vyznačkovány klasickými otázkami a obavami až k limitující hranici smrti, která se všeobecně ve sbírce ohlašuje velmi intenzivně. Ani v druhém oddílu pozdní láska nic neztrácí ze svého dramatického založení. Zabudovaná v kulích staroegyptských chrámů a na pozadí společných cest za památkami dere se do jizev času a s velkou naléhavostí klade otázky plné pochybností, projevů žárlivosti, stesku a lítosti. I planetární kontext někdejšího grandiózního Egypta, rozleptaného davu chtivých turistů (*Bakšiš! Bakšiš! Šukram! Šukram!*), bledne pod tíhou osobního dramatu. Ztrácí se v rozvíjejících se obrazech, křehkých intimních dotecích, v lyrickém zjemnění, kde kámen a minulost mají úlohu spíše neslyšně pulzující dekorace:

„Zpívají tak jemně/některé ty sochy bez tváře / Svými prasklinami / varhánky trhlin a ran / zpívají jemně / ...jak úzko je mi z myšlenek na to,/kam plyne tvá nenaplněná touha? // Zpívá taky tak tenounce?“ (Báseň *Memnony kolosy u Nilu*.) Drama a emocionální vypětí vybízejí k ohromující proměně výrazové melodiky, která se často láme do umělecky účinných kontrastů: *„Moře / je lesklé po perleti, /... A slané jak chcanky u plotu / a na mé tváři...“* (Báseň *Sea Horse Beach*.)

Třetí oddíl koncipuje autor jako dvojice otázky a následující odpovědi. Jejich ztišení navozuje představu barokních soch zastavených v duchovním vytržení, civilní tón autorova hlasu je pak příslibem pro řešení intimního příběhu. V následujícím, závěrečném oddílu však hned popřeným. Klidnější hladina volně a svobodně plynoucích veršů, zčásti inspirovaných slavným Breughelovým obrazem *Triumf smrti* je nechtěným, snad dokonce vynuceným smířením s osobní historií, předěly a proměnami, upínajícími se k Breughelovu symbolu. Pod zdánlivě klidným plynutím

osobního vyznání cítíme, že intenzita vztahu jitřená bolavými vzpomínkami, poryvy událostí vyvolávanými nejrůznějšími běsy, nepomíjí. Jistota se ztrácí v nekonečném prostoru rozptýlená, ve zjevné citové rozechvělosti a nejistotě. Jak je to tedy s láskou? „*Kdo to pozoruje barevné rybky tam / na druhé straně? / Nebo to moře / končí / v samotě tvé duše?*“

Zpěčuji se zařadit Piperkovu knížku k milostné lyrice. Je to zneklidňující příběh talentovaného muže a jeho zoufalé a úporné snahy překročit doposud zapovězený práh k jednoduchému, nenáročnému pocitu štěstí, svědectví o nevyzpytatelném skřípotu a „předělech“ lásky (snad lze hovořit s francouzským romanopiscem Jeanem Dutourdem dokonce o hrůzách lásky), o duchovních cestách její podobu znejistujících i zpevňujících. Básnické texty Lubomíra F.Piperka byly zprvu určeny pouze Lence Laře B. i s extatickým věnováním („*Nepřestanu nikdy milovat / tvou divokou volnost / Item pokornou odevzdanost / Item nevěrnou stálost / Item nevěrnou smyslnost / Můj zkřehlý popeli, / z něhož zas nový plamen vzchází / ...*“). Rozhodnutí vydat je knižně byl šťastný čin. Otázky, které autor klade a které vstupují do dění v milostném a životním existenčním vztahu, se vydáním dostávají do nové polohy. Jsou i naším tázáním po životě, jeho obsahu a smyslu a jsou také osvěžujícím tázáním pro literaturu, co psát a jak psát, aby si psaní v okruhu čtenářů podrželo svou motivační a inspirující sílu.

Dalibor Malina

Lubomír Filip Piperek: *Předěly*, Kniha Zlín, edice Walt, Zlín, 2011

ZAKLETÉ KOMNATY PETERA STAMMA

V cizích zahradách je cyklus minimalistických povídek švýcarského autora Petera Stamma.

Do češtiny knihu přeložili Hugo Kysilka a Marie Išková a vydalo ji v letošním roce nakladatelství Dauphin.

Stammovy povídky jsou o smrti, o prchavosti, o marném sebepoznávání a o střetech se samotným životem. Základními kameny textů jsou prostor a zamlčované tragédie. Přes „zakleté“ pokoje a domy nahlížíme do

nitra postav. Skrz ticho, jímž začíná a končí téměř každá povídka, do soukromých, mnohdy nikým netušených osudů a proher, které se před námi snaží dotyční zamlčet. Díky pečlivě dávkovaným náznakům před námi vyvstávají složité propletence vztahů.

Až Heideggerovsky pojaté pokoje popisující způsob života svých postav jsou místy, kde navštěvující přijímá osud navštěvovaného a skrze něj si uvědomí svou vlastní konečnost. Prostor tu zároveň funguje jako něco, co na první pohled umírá s dotyčným, ale na druhou stranu ho života zbavuje a dává mu hořce pocítit jeho omezenou dobu pobývání na tomto světě. Sám si dál žije, utkán z předchozích životů a myšlenek, rozpíná se a měří tak dotyčnému vytyčený čas jeho postupného chátrání. Chátrání je v povídkách chápáno jako stagnace žití, zautomatizování žití a mylná představa, že žít je samozřejmost. Z této apatie postavy vytrhne vždy setkání se sebou samým, právě prostřednictvím jiných postav nebo událostí. Velmi často se v knize objevuje motiv vstupu člověka do cizího pokoje nebo nucené opuštění vlastního zabydleného místa. Právě ono vyhoštění ze zabydlených krajin se hrdinům stává často osudným. Zároveň s jejich mizením nastupují do míst návštěvníci, aby se v „cizí zahradě“ svého života setkali konečně sami se sebou. Funguje to ale i opačně. „Zahrada života“ jim něco nabídne a oni stejně minou.

Konfrontace mezi navštěvujícím a navštěvovaným dává prostor pro vytvoření mikrotragédií. Ruth kvůli nikým netušené nemoci skončila v nemocnici, aby si sousedka strážící dům po dobu její nepřítomnosti uvědomila, že se nevrátí a že ji nikdy neznala, ač Ruthina rodina byla „známá“ celé vesnici. Henry, jinak ohnivý ďábel obývající maringotku a protloukající se světem coby atrakce, po opuštění svého obydlí potká servírku, kvůli níž se mu triumfální let stane osudným. „*Pomyslela si, že měla tehdy v Anglii zůstat.*“ Takto uvažuje Regina, která má za úkol dohlédnout na to, aby její vnučka nedělala se svým milencem Phillipem „hlouposti“. Po náhlém a intenzivním duševním sblížení se s Phillipem si uvědomí, jak je snadné díky děláním hlouposti svůj život v podstatě promarnit. Základním principem povídek je tedy vytvořit jakési memento, varování. Snahou je „zatřást“ se čtenářem a upozornit ho na to, že je třeba svůj život využít, ne

zneužít. Mnohdy se tak děje prostřednictvím setkání se smrtí.

Být přesvědčivým se Stammovi daří tak nějak napůl.

Většina povídek je vyprávěna neutrálně, pomocí oka kamery. Vypravěč se snaží o maximální objektivitu a minimalismus. To textům svědčí, protože pozorovatel má možnost nenápadně upozorňovat na různé, na první pohled nevýznamné detaily. V ich formě, v níž jsou například psány povídky *Nádraží* či *Experiment* se skrývá zrada. Zvolená forma, jež má za úkol zintenzivnit prožitek a být autentická, Stamma podvede.

Začátky ve stylu „*Markýza vyšla z domu o páté*“ jsou tedy paradoxně působivější než oznamovací věta „*Posedávali jsme na nástupišti na cestovních taškách*“. Stamm se zkrátka do svých postav neumí vžít, umí je jen chladně a detailně pozorovat.

Dalším úskalím textů je pohrávání si se zatajováním. Stává se, že texty plné nedořešenosti a tajemství mnohdy budí dojem, že sám autor vlastně už pro samá tajemství neví, kde spočívá to původní, opravdové.

Co tedy kniha *V cizích zahradách* nabízí? „Vystajlované“ texty, mnohdy velmi zdařilé a oslovující. Stamm má schopnost potrápit vás s možnými interpretacemi jednotlivých povídek, jichž se nabízí v mnoha případech řada. Popisovaná místa žití důkladně zná, nepodléhá tendenci je mytizovat.

Díky obsahu svého zboží je vesnický krám jenom vesnický krám. Ale je tu háček, jako u všech povídek. Je zároveň místem pravdy, která uniká. Není náhodou, že majitel, když je obchod prázdný, mizí do zadního kumbálu a my nevíme, co tam dělá. Ačkoliv je to normální – kdo se nikdy nesetkal s divným prodávčem, který se vynoří bůhví odkud – pořád v nás zůstává nepříjemný pocit nepochopení a neuchopitelnosti. Stamm umí podat díky věcnému a civilnímu jazyku věci tak nějak známě. Zároveň je však kniha, jak už bylo naznačeno, tak trochu sterilní a odosobněná, což může být účel, ale i nemusí. Některé povídky s klidem vymažete z hlavy, na jiné nezapomenete. A právě ty vás donutí pouvažovat nad trochu zastřeným významem těch ostatních.

Zuzana Kůrová

Peter Stamm: *V cizích zahradách*, Dauphin, Praha, 2011

